

Kar si prejela, nikdar povrniti, deca, ne moreš,
 Eno pa lahko storiš, stóri, in tebi bo v prid:
 Kar si sadóv in cvetóv — izgledov, naukov bogatih —
 V „Vrtec-i“ nabrala kedáj, hrani je v srci skrbnó!
 Buren življenja je tók, skušnjav in nevárnostij pólen,
 Zvésto in blago srcé v njem je najboljši vodnik.
 „Vrtec-u,“ deca brdkà, pa prosi in prosi vrtnarju
 — S tabo ves druží srénó národ slovenski svoj glas —:
 „Rásti in cvéti ta vrt, kot cvél je doslèj, i v bodoče,
 Žívi mu vrli vrtnár v boji za véro in dom!“
 Težko je delo zarés, a lepo in blago je tudi,
 Plódnega dela zavést pa je i — pókoj sladak.

Mihael Podtrojški.

Strojar iz Maskare.

Parizu je bilo — med elizejskim poljem in tvilerijah, na konkordijskem trgu — tam, kder vode v dveh velikih črnih kotlinah sè svojim priprosto sanjavim šumenjem skušajo razpore in sovraštva človeštva zazibati v pokoj. —

Istega dne pa, ko se začenja moja kratka povestica, niso šumele vode — premrzlo je bilo. Vse je potihnilo, tudi veter in drevesa na elizejskem polji in v tvilerijah — celó šepetajoča drevesa, ki drugače ne molčé nikdar. Reka Seine (čitaj: Sena) je ihtéla danes zamólkleje, tóžneje, nego li navadno . . . Povestica ta je kratka, a tóžnejša je, nego li vsaka žalostna igra, tóžnejša zato, ker je resnična, vsakdanja.

Na steno tvilerijskega vrta naslonen, baš pod rudečim plakatom, ki je svetu oznanjal jasno pustno veselico, stal je Turčín z rumenkasto-belim turbanom na glavi, oblečen v slikovito ponošen plašč. Star je bil. Obličje mu je bilo vélo, obraščeno s črnimi brki in dvoje črnih očij se je blestelo iz njega. V njegova zagorela lica zrisal je čas mnogo, mnogo gub, in usoda mu izorala bolestne proge. Roki je držal čez prsi, oči pa so se zamaknile v ledene sveče, ki so visele ob črnih kotlinah na konkordijskem trgu. To so bile oči pravega Turčina, pólu tope, pólu ognjene; oči, ki so smíjoč se sanjale a bdéle v največjej bédí. —

Ubogi Turčín! Bil je iz Algerije, v Maskari je strojaril. Pripravljal je mehko úsnije, umél je je barvati, da se je žarilo v krasnej rudečini ali pa blestélo kot suho zlató.

Ta umetelnost je pri Jutrovcih v velikem číslu in naš Turčín je bil zeló, zeló srečen. Imel je ženo in otroka, bival v hišici z nizko streho in belimi stenami, ki so se še bolj blestele, kadar je solnce nad njimi žarko sijalo. Žena mu je bila

lepa, kakor dan — a hčerka, kakor vzpomladansko jutro. Zeni je bilo imé Fenda, hčerki Fatima. Neizrečno so se ljubili ter bili presrečni v lepej, ljubkej Algeriji, deželici, o kojoj pravijo, da solnce na njo siplje svoje najlepše žarke. — A prišel je drug čas. Ozke ceste so se napolnile z dimom strélnega prahú, po cestah so rožljale sablje, razlegalo se je surovo vpitje. Po tlaku je tekla gosta rudeča kri in iz streh je zaplapolal plamen v višnjavo podnebjé.

Francija zahtevala je nove slave in Francozje so vzeli Maskaro. Prihodnje jutro bili so beli zidovi črni, divji psi so lajali okolo mričev po cestah; in — solnce, zlato algerijsko solnce, zagrnilo se je v temán oblak. Tožnejši, nego vsak drug, pa je bil naš strojar. Usoda mu je vzela vse, vse, kar se mu je moglo odvzeti. Ženo mu je prodril sovražnikov bajonet, a hčerka mu je zgorela s hišico vred o velikem požaru. Ubogi Turčín sklonil je glavo na prsi in zamrmral: „Alah je Alah!“ — a srce mu je krvavélo pod silo zamrle mu sreče. Dobrosrečni vojak ga je vprašal, zakaj žaluje? Pové mu, da je vse izgubil. Žene in otroka, zna se, teh mu ne morejo vrniti, reče vojak, a drugo izgubljeno blago mu bode, ako vsega ne, vsaj nekaj povrnila vlada, zatorej naj se oglasi pri oblastvu v Algier-u. Ubogi Turčín vzdihne, ter se s težkimi koraki in še težjim srcem napoti v Algier, stopajoč po brezkončnih, razbeljenih cestah — ker solnce je jelo zopet sijati. Saj solnce ne more dolgo strpeti, da bi ne videlo svoje ljube Algerije, da-si je tožna, opustošena. —

Francozka vlada pa je debelo pogledala moža, češ, da bi imela premnogo posla, ko bi morala poravnavati krivice in naglost usode. Nek uradnik, mlad mož, pa je imel usmiljenje z ubogim Turčinom; dal mu je nekaj novcev za pot in mu svétoval naj gre čez morje v Francijo — v Pariz. Ker nekoliko francozki umeje, bode vže izhajal. Sijáj Pariza je tako velik, da je njegov žarek prodril celó preko širnega morja v ozko, visoko ulico v Maskari. Misel na Pariz razsvetlila je temno senco bolesne duše ubogega strojarja kakor zlati sén o najdenej sreči. Dá, v Pariz pojde! Tam je veselje, ki vsako bédó utolaži — in samo suho zlató raste po cestah. Tako je čul pripovedovati. —

Dospél je v Pariz — a veselje je bilo naslikano samó na vogelnih plakatih, in oblečeno v pisane cunje, zdelo se mu je budalosti podobno; — zlató pa je videl samó v izložbah zlatarjev. Po cestah so rastle prezebajoče platane in pod njimi je šetalo čudno ljudstvo: možje brez turbanov na glavi, žene brez pajčolanov. Videl je trudne, blede obraze s tópimi, drznimi ali žalostnimi pogledi; žalostnimi od gládí ali prenasitosti. Ubogi Turčín se je ustrašil, in kaj bi se nè, saj ni mogel nikakor uméti, česa bi tù ljudem moglo primanjkovati. Plaho je hitel mimo Boulevarda in prišel do bôrze, lepega poslopja, ter si mislil, da je to „zapadna“ mošeja. Hoteč vstopiti, začuje vpitje in razgrajanje ter se ves osupel vrne nazaj. Čudeč se neznanim napravam zapádnega svetá stopa počasi dalje in pride v mirno obližje Seinino (Senino) in do črnih, z ledenimi svečami obdanih kotlin na konkordijskem trgu. Tù sede na vzkriženi nogi ter misli in misli, kako je vse prišlo — in dve debeli solzi se mu potočita iz svetlih očij po rujavem licí. Vera v usodo umorila je sicer bojazen in nado — a bolésti mu ne more. Poleg vse druge béde pridružila se mu je zdaj še nova — glad.

Februarja meseca je bilo — in v tem meseci je v Parizu silen mraz. Goste megle odrivajo solčne žarke — a vender dehtí po cestah neka presladka — zlato vigred oznanujoča vonjava. Prihaja pa ta vonjava iz torbic cvetličnih prodajalk, ki ponujajo svežih vijolic mimoidočim. Pač čudno je, kako neizrecno veselje imajo Parižani s temi cveticami; zato pa najdeš v Parizu ob vsakem letnem času vijolice, a največ v meseci februarji. Bog zná, s kakimi različnimi pripomočki izvabijo te nežne cvetice v mrzlo zimo! —

Mej mnogimi zalimi, dobro in slabo oblečenimi vijolčnimi prodajalkami, ki so smijoč se, ali pa tresoč se od mraza ponujale dehtečih cvetic, bila je jedna iz Nanterre-a; bilo je to drobno dekletce z rujavimi lasci pod belo čepico in velicimi, krotkimi očmi sredi majhnega, sestradanega obrazka. Nje mati prodajala je kolačke pri vходу St. Cloud-škega gaja, a oče je bil vrtnarski pomočnik v St. Cloudu. Nedavno je zbolel in uboga družinica je živela — ali vsaj skušala živeti od malega zaslužka materinega — in ko je še ta obolela, od bornih novcev, katere si je ubožno dekletce prikupčevalo s cveticami. Oj to je bilo trdó! —

Dekletce se spusti na pot, dolgi, mrzli pot. Tenki čeveljčki na nogah so bili raztrgani od premnoge hoje, zeblo je je v nežne nožice; trepetalo je mraza. Nebo je bilo sivo — solnce ni sijalo — reka Seine se ni blestela.

„Vijolic, milostiva gospa, vijolic!“ klicalo je dekletce kolikor je moglo z veselim glasom, a vedela je sirota, da se ljudje umikajo bédi; nihče je ni slišal, nihče vijolic kupil. In prišlo je dekletce na konkordijski trg. Tam je stal ubogi Turčín, ki je v tem našel majhno srečo: dobrosrčni človek podaril mu je košarico dateljnov. Skušal je, da bi je prodal. „Dateljnov kupite, pravih jutrovih dateljnov!“ upije v slabej francoščini. Ubogi Turčín! kaki dateljni bi sicer to bili, ako ne jutrovi? Prodal jih je šest do osem, več ne. Bog moj mili, ljudje so imeli pač vse kaj boljšega in dražega kupovati, nego dateljne, ki so po tako nizkej ceni! —

Na konkordijskem trgu, pri črnih kotlinah, sešli sta se bédi od severa in óna od juga — ter se sprijaznili. Ogovorili se nista, le stali sta druga poleg druge, nasloneni ob zid tvilerijskega vrta, čez kateri so črna drevesa in beli kipi malomarno zrli v svet. Drevesa so bila otrpla in kipi prevzvišeni nad vsakdanjo bédo. Nihče se njiju ni usmilil.

— „Dateljnov! dateljnov!“ vpil je Turčín; „vijolie! vijolie!“ klicalo je siromašno dete v vedno réznejši, megljeni zrak. Nihče ju ni slišal. Glas starčkov postajal je vedno zamólkleji, a detetov vedno tanjši in tožnejši.

Bliža se jima gospa v bogatem plašči. Pristopi k detetu in pogleda cvetice. „Véle so!“ deje kratko in hiti dalje.

Pride delavec. „Dete ubogo, koliko stanejo vijolice?“ — „Po krajcarji šopek,“ odvrne dekletce, pihne sneg sè svežih cvetic, ki jih je gospa imenovala „véle,“ ter je podá móžu z boječimi, solznimi očmi. Delavec podá detetu krajcar in mu reče prijazno besedo. Bil je to jedini krajcar, ki si ga je pridobilo danes dekletce. — Obrazek mu postaja vedno blédejši — višnjavo bled je — glas se mu zapira. Usmiljeni Turčín sname si turban raz glavo, odviije ga ter ogrne z njim ubogo dete. „Ali mi daš cvetice za dateljne?“ vpraša je. „Dà!“ odgovori s tresočim glasom in ob jednem nasmehnivíši se, hvaležno ga pogleda. Danes še ni zajutrekovalo. Turčín sicer tudi ne, a on je mož, ona slabotno dete — kakor njegova

Fatima, katero mu so umorili. In na Fatimo je mislil, ko jo je gledal, kako jej gredó dateljni v slast. — A dateljni je niso ogreli in jo tudi le malo okrepčali. Utrujeno sede na tla, nasloni se ob zid in zaspí. — Solnce zaíde, noč sè svojim plaščem usmiljeno zakrije vse grehe in bolésti tega svetá — mraz postaja silnejši in silnejši.

Turčin sede poleg deteta, z velo svojo roko boža mu bledo ličeece, misli na svoje drago nepozabno dete — ter se mu sladko — zadnjikrat še nasmehne. Potem ovije konec svojega plašča okolo deteta in — zaspí.

Mrzleje in mrzleje postaja, noč je, temna mrzla noč — tudi reka Seine — umolkne. Ko pa drugo jutro mračno februarvsko solnce pogleda izza oblakov, obsije ob zidu tvilerijskega vrta naslonenega strojarja iz Maskare in majhno dekletce iz Nanterre.

Spala sta trdno in spita še danes!

Prevela J.

Kum Matija.

(Češki spisala Božena Nemeová; poslovenil Župčev.)

Kum Matija gre obiskat kuma Jurija. Ne daleč od kmetije sreča kumovega dečka.

„Kaj dela oče, Jožek?“ vpraša ga.

„Ravno je hotel jesti, ali ko je vas videl za vasjó, vstal je in pustil jed,“ odgovori odkritosrčni deček.

„A zakaj pa?“

„I nù, oče pravi, da bi nam dosti snedli in mati je morala vse to z mize spraviti.“

„In kam je vse to spravila, Jožek?“

„Gos je dela na zidek, gnjat na peč, klobase sè zeljem pod rešeto, štruklje na polico a dva vrča piva pod klopico.“

Kum ne izprašuje dalje, smeje se in precej vstopi čez prag h kumu.

„Pozdravi te Bog!“ nagovori ga kum Jurij. „Ali zakaj nisi prišel za trenotek poprej, lahko bi bil južinal z nami, a baš danes nam ni ostalo nič od jedi, s čimur bi ti postregli.“

„Nisem mogel, dragi kumek, poprej priti; prigodilo se mi je na poti nekaj nepričakovanega.“

„A kaj, povéj, povéj!“

„Ubil sem kačo, ta kača pa je imela glavo tako veliko kakor ta gnjat, ki jo imate na peči, debela je bila kakor ta gos, ki je na zidku, imela je belo mesecè kakor ti štruklji, ki so na polici, dolga pa je bila kakor te klobase, ki ležé zvite na zelji pod rešetom, krvi pa je bilo, kakor piva v ónih dveh vrčih, ki stojita tám-le pod klopico.“

Matija jo je dobro izvel. Kum Jurij se je sramoval svoje negostoljubnosti; žena je morala jed in pijačo postaviti na mizo in zdaj še-le sta oba stregla gostu.

